

Het fokken van een nest, artikel 4 van 6

In 6 artikelen besteden we extra aandacht aan het fokken van een nest pups. Waar moet je rekening mee houden als je graag een nest wilt fokken met je teef? Hoe kies je een reu en hoe werkt een dekking? Wat kun je verwachten van de dracht, hoe vind je kopers en hoe verloopt de bevalling en nestperiode? Al deze onderwerpen komen aan bod. In het vorige artikel ging het over de cyclus van de teef en de dekking. Dit artikel gaat over de dracht en alles wat daar bij komt kijken.

De dracht

Anatomie

Na de dekking gaan de zaadcellen van de reu op weg naar de eicellen van de teef. Goede kwaliteit vers sperma blijft in de teef enkele dagen in leven en dat is ook wel nodig want de zaadcellen moeten een behoorlijke afstand afleggen. Ze zwemmen door de baarmoedermond het baarmoederlichaam in. De baarmoeder van een teef heeft -in tegenstelling tot de baarmoeder van een vrouw- 2 hoornen. Aan het einde van elk van deze baarmoederhoorns zit de eileider die leidt naar de bijbehorende eierstok. Normaal gesproken zijn er meerdere eicellen gerijpt in beide eierstokken. De rijpe eicellen worden via de eileiders naar beide baarmoederhoorns getransporteerd en op weg daar naar toe worden ze in de eileider bevrucht door de zaadcellen. Als een eicel bevrucht is, begint deze met delen en beweegt zich richting de baarmoederhoorns. Daar aangekomen verdelen de bevruchte en gedeelde eicellen (inmiddels heten ze blastocysten) zich over de baarmoederhoorns en zoeken ze een gunstige plek om verder uit te groeien. Ondertussen is de dekking alweer twee weken geleden en planten de blastocysten zich in de baarmoederwand. Daar groeien ze vervolgens verder uit van embryo naar foetus, totdat het tijd is voor de bevalling.

Overigens is het de teef die het aantal pups bepaald (er rijpen immers maar een X-aantal eicellen) en de reu het geslacht.

Wel of niet drachtig?

Na de dekking is het de eerste weken nog behoorlijk spannend want is ze drachtig of toch niet? Gedraagt ze zich anders? Lijkt het alsof ze meer honger heeft? Of is ze juist misselijk? De eerste weken blijft het gissen. De dekaangifte bij de Raad van Beheer moet binnen 3 weken na de dekking worden gedaan. Daarna is het duimen dat deze aangifte te zijner tijd omgezet kan worden in een geboorteaangifte. Een dekking (of 2 of 3 dekkingen) is geen garantie dat een teef daadwerkelijk drachtig is. De kans is wel groot maar het is geen zekerheid. Het komt regelmatig voor dat een teef toch leeg blijft.

Symptomen van dracht

Er zijn verschillende symptomen die in de eerste maand na een dekking kunnen wijzen op dracht. Ochtendmisselijkheid, meer honger dan normaal, meer slapen en/of minder spelen dan normaal, helder slijm uit de vulva rond 21-28 dagen dracht, het groter en gezwollen blijven van de vulva, het opzwellen van de tepels, uitzetten van de vacht op de flanken... allemaal symptomen die op dracht zouden kunnen wijzen. Maar zoals in artikel 3 van deze serie is beschreven, is iedere teef na een loopsheid hormonaal gezien schijndrachtig. Het progesteron gehalte in het bloed blijft hoog, waardoor er soms geen verschil te merken is tussen een teef die echt drachtig is en een teef die schijndrachtig is. Genoemde symptomen kunnen dus ook voorkomen bij teven die niet drachtig zijn.

Echografisch onderzoek

Omdat de diverse symptomen die op dracht kunnen duiden niet heel betrouwbaar zijn, willen veel teefeigenaren graag meer zekerheid. De meest betrouwbare manier om een dracht vast te stellen is een echo. Vanaf ongeveer 4 weken na de dekking kun je bij veel dierenartsen terecht voor een drachtecho. Rond de tijd waarop een echo mogelijk is, is de dracht ook vast te stellen door palpatie van de buik. De vergrote baarmoeder met daarin de embryo's zijn dan voelbaar voor dierenartsen of ervaren fokkers. Dit is echter niet altijd even makkelijk of duidelijk te voelen.

Een drachtecho wordt doorgaans gedaan om de dracht te bevestigen maar kan ook een indicatie geven van het aantal pups dat wordt verwacht. Het blijft vaak bij een schatting omdat het tellen van het aantal vruchtjes lastig is. Hoe goed het geschatte aantal uiteindelijk blijkt te kloppen, hangt voor een groot deel af van de kwaliteit van de echoapparatuur en de ervaring van de arts die de echo uitvoert. En zelfs als het aantal vruchtjes precies te tellen is, betekent dat nog niet dat er ook zoveel pups geboren zullen worden. Totdat een teef 35 dagen drachtig is, kunnen ontwikkelende vruchtjes nog afsterven en opgenomen worden in het lichaam van de teef (resorberen). Op deze manier kunnen

Het fokken van een nest, artikel 4 van 6

één of meerdere embryo's of zelfs de hele dracht spontaan en ongemerkt afgebroken worden. Ook na 35 dagen kan er nog iets mis gaan. Als er na 35 dagen dracht vruchten afsterven, kan dit zichtbaar zijn als vieze uitvloeiing bij de teef. Ook kunnen afgestorven foetussen als het ware mummificeren of 'verstenen'. In dat geval komen ze vaak pas tijdens de bevalling naar buiten.

Röntgenfoto?

Om meer zekerheid te hebben over het aantal pups dat een teef draagt, kan er aan het einde van de dracht een röntgenfoto worden gemaakt. Dit kan vanaf het moment dat de skeletten van de foetussen voldoende calcium bevatten om op een röntgenfoto zichtbaar te zijn. Een eventuele röntgenfoto kan het beste rond dag 55 van de dracht gemaakt worden. Hoe later in de dracht een eventuele foto gemaakt wordt, hoe duidelijker de skeletten van de foetussen namelijk te zien zijn en hoe beter ze te tellen zijn. Ook bij het tellen op een röntgenfoto kan er een fout worden gemaakt. Zo kan er per ongeluk een puppy meer of minder geteld worden dan er uiteindelijk geboren wordt. En of alle getelde puppy's daadwerkelijk levend ter wereld komen, is vooraf natuurlijk ook niet te zeggen.

Wat kan wel en wat niet tijdens de dracht?

In principe kun je met een drachtige teef, zeker de eerste weken, gewoon doen wat ze normaal ook doet. Ze is immers drachtig en niet ziek. Zolang ze nog niet beduidend dikker wordt en als ze graag wil, kan ze ook nog gewoon trainen en spelen met andere honden. Veel teef eigenaren zijn echter toch extra voorzichtig na de dekking. Je hebt vaak lang uitgekeken naar het nest en wilt natuurlijk niets doen om de ontwikkelende puppy's in gevaar te brengen. Probeer niet al te bezorgd te zijn en de hond niet teveel te beperken. Probeer een gezond evenwicht te vinden tussen waar de hond zich prettig bij voelt en waar je je zelf prettig bij voelt. Naarmate de dracht verder vordert zullen de meeste teven zelf ook meer rust willen en niet meer zo in de stemming zijn voor wilde spelletjes of intensieve trainingssessies.

Wat verstandig is om te vermijden tijdens de dracht zijn hondenshows, hondensport wedstrijden of pension/opvangsituaties waar de teef met veel andere honden in contact komt. Een relatief onschuldige infectie zoals kennelhoest (besmettelijke hondenhoest) kan tijdens de dracht extra vervelend verlopen. Vandaar dat situaties met veel andere honden beter vermeden kunnen worden. Ook vieze uitlaatveldjes waar veel andere (mogelijk zieke) honden zich ontlasten, kun je beter vermijden. Teveel stress bij de drachtige teef kan ook schadelijk voor de dracht zijn, dus vermijd ruzies in de roedel, grootscheepse verhuizingen of andere situaties waar de teef duidelijk stress door ondervindt, zoveel mogelijk.

Als er iets mis gaat...

Er zijn een aantal signalen die kunnen betekenen dat er iets niet goed gaat tijdens de dracht. Slijmverlies of rond de 2-3 weken dracht wat bloedverlies uit de vulva is normaal (dit is vaak een innestelingsbloeding). Maar heeft de teef vieze, stinkende uitvloeiing uit haar vulva, heeft ze koorts, drinkt ze plotseling extreem veel of is ze duidelijk lusteloos of ziek, dan is het belangrijk om snel contact op te nemen met de dierenarts. Eén van de mogelijke oorzaken van dergelijke symptomen is een baarmoederontsteking en dat is levensgevaarlijk voor de teef als er niet tijdig wordt ingegrepen. Krijgt de teef andere symptomen, blessures of kwaaltjes waarvoor behandeling noodzakelijk is, vergeet dan niet de dierenarts te vertellen dat ze (mogelijk) drachtig is. Niet alle medicatie kan gegeven worden tijdens de dracht en met name in het begin van de dracht zijn de vruchtjes heel gevoelig voor gifstoffen en invloeden van buitenaf.

Een aandoening die soms tijdens de dracht de kop kan opsteken en voor resorberen, een miskraam en/of het overlijden van pups kan zorgen is Herpes (Canine Herpesvirus). Heel veel honden die in het dagelijks leven met andere honden in contact komen, hebben dit virus opgelopen en zijn symptomeloos drager (tot wel 80% van alle honden). In die zin is het te vergelijken met een koortslip bij mensen. Voor dragers is het virus doorgaans ongevaarlijk omdat zij antistoffen hebben en dit, normaal gesproken, ook via de melk doorgeven aan hun pups. Maar met name als een drachtige teef voor de eerste keer besmet raakt met het virus kan dit gevaarlijk zijn voor het verloop van de dracht en voor de pups. Ook dat is dus een reden om een drachtige teef niet te nauw met onbekende honden in contact te brengen en om dingen als hondenshows en wedstrijden en dergelijke te mijden.

Denk er aan dat ook andere (met name de jongere) honden in huis het virus voor de eerste keer kunnen oplopen en kunnen overdragen op een nog niet eerder besmette drachtige teef of op jonge pups die nog niet voldoende afweer hebben. Als een nest jonge pups Herpes oploopt, kunnen alle

Het fokken van een nest, artikel 4 van 6

pups sterven. De eerste 3 weken na de geboorte is het daarom verstandig om contact met andere honden te beperken of te vermijden. Er bestaat een vaccinatie tegen Herpes, die tweemaal kort voorafgaand aan de dekking en/of tijdens de dracht gegeven moet worden om effectief te zijn. Of deze vaccinatie zinvol is om te geven, verschilt per situatie.

Voeding tijdens de dracht

De hormonen tijdens de dracht kunnen invloed hebben op hoeveel honger de teef heeft. Sommige teven willen alles eten wat los en vast zit, anderen hebben (al dan niet tijdelijk) helemaal geen honger en weigeren hun voer. In principe heeft een teef pas in de laatste 4 weken van de dracht extra voeding nodig. Vanaf dat moment beginnen de pups daadwerkelijk hard te groeien. Begin de eerste weken nog niet met bijvoeren want een te dikke teef bevalt doorgaans lastiger.

Vanaf ongeveer 5 à 6 weken dracht wordt de teef langzaam dikker en kun je meer gaan voeren. Je kunt per week rond de 10-15% meer voer gaan geven tot maximaal 25% bovenop haar normale portie in de laatste 2 weken. Hierbij is het, als de teef een goede kwaliteit compleet voer krijgt, niet nodig om puppyvoer of supplementen te geven. Wat je naast het normale voer wel kunt geven (als de hond daar aan gewend is), is wat extra pens of spiervlees. Extra eiwit kan namelijk geen kwaad. Het is ook aan te raden om het voer te verdelen over meerdere keren per dag. Zeker als ze veel pups draagt, kan de teef een grotere portie voer in één keer minder makkelijk weg krijgen. Met meerdere kleine porties gaat dat makkelijker.

Supplementen?

Vanuit de neiging om het vooral goed te willen doen en de teef extra goed te verzorgen, geven eigenaren soms supplementen aan een drachtige teef. Zwangere vrouwen slikken immers ook extra vitamines. Bij teven is dat echter -mits ze een goede kwaliteit compleet voer krijgen- niet nodig en soms zelfs gevaarlijk. Extra calcium of calciumrijke voeding geven tijdens de dracht is bijvoorbeeld onverstandig. Het kan leiden tot meerdere problemen na de bevalling (o.a. eclampsie bij de teef en groeipijn bij de pups). Dus dat is zeker af te raden. Foliumzuur is een ander middel dat soms bijgegeven wordt in de hoop dat gespleten gehemeltes en open ruggetjes voorkomen worden. Maar een tekort aan foliumzuur komt bij honden zelden voor. Een overschot van foliumzuur daarentegen kan problemen geven want het kan leiden tot een tekort van vitamine B12. Het is dus niet 'baat het niet, schaadt het niet'. Bespreek allerlei extra's eerst met een dierenarts of voedingsdeskundige.

De dracht van week tot week

Week 1, ovulatie tot 7 dagen: ovulatie en bevruchting

De eerste week van de dracht begint eigenlijk al bij de ovulatie. In de eerste week vindt de dekking plaats en worden de rijpe eicellen in de eileiders bevrucht. De bevruchte eicellen zijn op dit moment nog redelijk ongevoelig voor invloeden van buitenaf. De teef kan rustiger dan normaal zijn en een beetje misselijk of juist erg veel honger hebben.

Week 2, 7 tot 14 dagen: blastocysten

De bevruchte eicellen delen zich tot blastocysten (een soort holle bolletjes cellen) en verplaatsen zich door de eileiders richting baarmoeder. In beide baarmoederhoorns verdelen de blastocysten zich over de wand. Het vocht in de baarmoeder is op dit moment nog de voedingsbron voor de zich delende vruchtjes. Aan de teef is ondertussen nog niet veel te merken en het blijft voorlopig nog afwachten of ze wel of niet drachtig is.

Week 3, 14 tot 21 dagen: innesteling

De blastocysten hebben zich verdeeld over de baarmoederwand in beide hoorns en nestelen zich nu in. Een deel van de blastocyste ontwikkelt zich nu tot embryo, het andere deel vormt de placenta en vruchtvliezen. Vanaf dit moment zijn de embryo's volop in ontwikkeling en zeer gevoelig voor invloeden van buitenaf zoals gifstoffen of medicatie. Het teefje kan wat bloedverlies hebben door de innesteling en kan wat misselijk zijn.

Week 4, 21 tot 28 dagen: zou het of zou het niet?

De embryo's zijn nog heel klein (een halve centimeter) maar tegen het eind van deze week zijn ze groter en zichtbaar als vruchtblaasjes op een echo. De placenta is ontwikkeld en de belangrijkste organen worden gevormd: het hart, ogen, oren, neus, ruggenmerg, etc. Het is een kwetsbaar punt in

Het fokken van een nest, artikel 4 van 6

de ontwikkeling en er kan nog veel mis gaan. De teef kan rond deze tijd doorzichtig slijm verliezen uit de vulva. Een teken dat kan wijzen op een dracht. De echo kan uitsluitel geven.

Week 5, 28 tot 35 dagen: langzaam wordt het zichtbaar

De baarmoeder groeit en langzaam wordt de dracht ook aan de buitenkant zichtbaar. De ontwikkeling van alle belangrijke organen gaat gestaagd door. Tegen het eind van deze week zijn de embryo's ongeveer twee tot drie centimeter groot. Tot en met deze week kan de dracht nog geresorbeerd worden. De teef wordt langzaam dikker, haar tepels worden wat rozer en zwellen op en ook haar vulva zwelt wat op.

Week 6, 35 tot 42 dagen: honger!

De ontwikkeling van de belangrijkste organen is voltooid en nu worden de puntjes op de i gezet. Onder andere de geslachtsorganen, tenen en haren worden gevormd. De teef groeit gestaagd door en heeft vaak flinke honger en behoefte aan meer voer.

Week 7, 42 tot 49 dagen: de groei zit er goed in

De foetussen zijn al bijna 'af', nog niet levensvatbaar natuurlijk maar al wel herkenbaar als mini-hondjes. Het geslacht is duidelijk, de kleur van de huid is te zien en de skeletten beginnen te verbenen. Ze moeten nu alleen nog groter groeien. De pups zijn voelbaar vanaf de buitenkant: als je voorzichtig je hand op de bolle buik van de teef drukt, kun je ze voelen bewegen. De teef ziet er herkenbaar drachtig uit, haar buik is duidelijk dikker en de tepels zijn gezwollen.

Week 8, 49 tot 56 dagen: laatste loodjes

De pups groeien nu erg snel en de buik van de teef groeit mee. De pups zijn goed voelbaar vanaf de buitenkant. De teef raakt erg vol, kan minder eten per maaltijd en stelt een extra maaltijd tussendoor op prijs. Haar melkklieren zwellen op en ze kan al melk verliezen. Ze brengt vaak veel tijd door met zichzelf schoonlikken en uitrusten.

Week 9, 56 tot 63 dagen: voorbereiding op de bevalling

De foetussen zijn volledig behaard en zo goed als volgroeid. Vanaf dag 58 zijn de longen voldoende ontwikkeld en zijn de pups levensvatbaar. De pups zijn normaal gesproken tot aan het moment van bevallen (en ook tijdens de bevalling) nog beweeglijk en te voelen door de buikwand heen. De teef heeft vaak al melk, slaapt veel en wordt in aanloop naar de bevalling onrustig. Zo'n 24 uur voor de bevalling daalt haar lichaamstemperatuur met 1,5 graad. Ze kan dan gaan rillen, kan haar plek niet vinden, wil graven, rondjes draaien, hijgen, piepen en voelt zich duidelijk niet helemaal op haar gemak. In de uren voor de bevalling zal ze ook regelmatig naar buiten willen om haar behoefte te doen.

En dan?

Gemiddeld rond de 63 dagen dracht (ongeveer 60-61 dagen als je telt vanaf de dekking) breekt misschien wel het spannendste moment aan voor de teef en fokker: de bevalling. En daarna de eerste weken met kwetsbare, pasgeboren pups. In artikel 5 meer daarover.

Wij danken onze collega's van de Nederlandse Labrador Vereniging (NLV) voor het gebruik mogen maken van het concept waar bovenstaande tekst op is gebaseerd.